

CSEPELI GYÖRGY-ÖRKÉNY ANTAL

Jelképek és eszmék az európai nemzeti himnuszokban

A nemzeti identitás egyik legérdekesebb vonása az az ellentmondás, A amely egyrészt a lélektani élmény egyszerűsége, másrészt a fogalom történelmi és szociológiai komplexitása között feszül. A nemzethez fűződő társadalom-lélektani jelenségek összetettsége lehet a magyarázata annak, hogy viszonylag kevés a nemzeti hovatarozásból eredő cselekedetek pszichológiai gyökereire és módozataira vonatkozó irodalom (pedig ez a cselekvés az emberek millióinak életét felkavarta a francia forradalomtól napjainkig Európában és az egész világon).

A tudósok abból a szempontból tanulmányozzák a nemzeti identitást, hogy mi hatott annak kialakulására, és egymástól élesen különböző elméleteket dolgoznak ki a nemzet mibenlétéről. A történészek érvei megoszlanak abban a tekintetben, hogy a nemzet alapvetően alkalmas-e arra, hogy az emberek azonosuljanak vele, vagy - éppen ellenkezőleg - a nemzetek azoknak az új igényeknek a kielégítésére jöttek létre, amelyeket a társadalmi szerkezet modern struktúrája - úgy, mint az osztályok, a képviseleti demokrácia és a piac intézményei - támasztott. Ezért ütköznek egymással az olyan vélemények, hogy vajon kulturális egységnek kell-e tekinteni a nemzetet, mivel azonos feltételrendszert nyújt azzal kapcsolatban, hogy a világ társadalmilag miképpen alakuljon, vagy politikai egységnek, mivel olyan kommunikációs közösséget feltételez, amelyben az ideológiai és társadalmi különbözőségeket biztonságosan ki lehet fejezni anélkül, hogy végzetesen meggyöngülne a társadalmi kohézió.

A nemzeti érzés szociológiai megközelítése során nem lehet egyezsége jutni abban, hogy mi az a közös kommunikációs alap, amelyet a nemzeti alapelvű szervezettség nyújt. Egyesek azt állítják, hogy a nemzeté fejlődést csak úgy lehet megérteni, ha a társadalmi-biológiai erők folyamatosságából indulunk ki, melyek a közös származásba és a közös ősökbe vetett hit alapján formálják az identitást. E szemlélet létjogosultságát azok a tudósok vitatják, akik azt állítják, hogy a nemzet mesterséges képződmény. E megközelítés a nemzetet úgy magyarázza, hogy csak egy múltbeli kivetítés, ami megvalósítható és valószínű nemzetképet teremt egy olyan ideológiai szférában, amelyből teljes mértékben hiányzik mind a megvalósíthatóság, mind a valószínűség.

Nem sok egyetértés van a tekintetben sem, hogy vajon a nemzeti identitás abban a mélylélektani igényben gyökerezik-e, amelyet a kollektív szellem irracionális képei uralnak, vagy pedig abból az igényből származik, hogy a nemzetélmény sokféle változatát a világban kizárólag nemzeti kategóriák segítségével értsük meg.

Végül is meggyőző bizonyítékok híján szembe kell néznünk azzal, hogy a nemzeti csoportosulások sokaságának tipizálása Európában és máshol is a világon - annak lehetősége és kívánatos volta ellenére - megoldatlan. Ha figyelembe vesszük a nemzetek fejlődésének ütemében és a nemzeté formálódáshoz vezető társadalmi körülményekben mutatkozó különbözőségeket, valamint a politikai összefüggések változatosságát, eljuthatunk egy olyan elgondoláshoz, amely legalább kétféle nemzetípust különböztet meg: a „politikai” és a „kulturális” nemzetet.¹

E problémák megoldásának szükségességét nem lehet akadémikus keretek közé szorítani. A legújabb fejlemények nem igazolják a nemzetek pusztulásával, illetve fogyásával kapcsolatos várakozásokat. Úgy tűnik, a nemzetek igyekeznek megőrizni az emberi társadalom életére jellemző teljességet, és a vitákat aligha lehet úgy lefolytatni, hogy nem végzünk gondos vizsgálatokat, melyek tapasztalati bizonyítékokat nyújtanának, s igazolnák vagy cáfolnák a különböző hipotéziseket,

melyek eddig semmi jelét nem adták annak, hogy egymással össze egyeztethetők lennének.²

Ez a cikk e problémák tárgyalásához az európai nemzeti himnuszok szövegének elemzésével járul hozzá. Nemzetek léteztek korábban is, de himnuszaiuk jellegzetes velejárói annak a történelmi folyamatnak, amely az államok létrejöttéhez vezetett, melyek keresik szociálpszichológiai helyüket az emberek tudatában, éljenek azok akár határaikon belül, akár kívül.

A nemzeti himnuszokat az államiság tartozékának kell tekinteni. Az állam nemcsak arra törekszik, hogy irányítsa engedelmes alattvalóit, hanem arra is, hogy erősítse polgárainak hűségét. A fővárosok, reprezentatív kormányzati épületek, emlékművek, nemzeti zászlók, különleges katonai egyenruhák, címerek, postabélyegek, bankjegyek, határjelzések és nemzeti ünnepek alkotják azt a nemzeti jelkép-együttest, amelynek nemcsak a polgárok öntudatát kell erősítenie, hanem idegenek számára is láthatóvá kell tennie a nemzet létezését, valóságát. A nemzeti himnusz ezen jelképek közé sorolása a brit modellen alapul. A britek nemzeti himnusza 1740 körül keletkezett, azonban csak később vált a britek patrióta himnuszává.³ Korábban nem énekelték gyakran.⁴

Furcsa, hogy a nemzeti himnuszok fontosabbak azon embercsoportok számára, akik olyan birodalmakban élnek, melyek megfosztották nemzet-államukat a függetlenségétől. Számukra a nemzeti himnusz rangjára emelkedett hazafias dal szövege és zenéje hatékonyan helyettesíti a nemzeti lét nem létező politikai intézményeit. Bizonyára könnyebb volt hozzájutni egy nemzeti himnuszhoz, mint nemzetközileg elismertetni egy ország létét, amelynek keretein belül a nacionalizmus jelképei kifejtetik természetes hatásukat. Nem csoda, hogy sok európai országban a nemzeti himnusz a tömegek mozgósítására szolgáló eszköz - megalkotása megelőzte a nemzetállam létrejöttét, amely állam később több mint hajlandó volt arra, hogy felhasználja az öröklött hazafias dal legitimáló erejét.

Miben rejlenek a nemzeti himnuszok szövegének azon sajátosságai, melyek elfogadtatták azokat a tömegekkel, és segítettek megszilárdítani az állam politikai hatalmát felettük, illetve felébresztették bennük a nemzet-államhoz való tartozás vágyát? Hankiss Elemér⁵ szerint - aki foglalkozott a nemzeti himnuszok vizsgálatával - e hazafias dalokhoz írt lírai szövegek erős érzelmi hatást váltanak ki, és tagadhatatlan mozgósító erejük harcias felhangjukban rejlik. Elemzése azonban nem tárta fel azt az átfogó szerkezetet, amelyet e stílusformáló eszköz lényegének lehet tekinteni. Mi több, Hankiss nem hasonlította össze szisztematikusan a nyugat- és kelet-európai nemzeti himnuszok szövegeit, ez pedig hozzájárulhatott volna annak a kérdésnek a megválaszolásához, hogy kimutatható-e jellegzetes eltérés a nacionalizmus „politikai” és „kulturális” típusa között.

Témák

A himnuszszövegeknek⁶ olyan színteret kell teremteniük, amelyben a nemzet életének drámája elképzelhető és megérthető. Olyan jellegzetes témákat kellett kiválasztaniuk, hogy a fizikai teret és időt áthidalva értelmes környezetet alakítsanak ki, amelyben a hazafi megtalálhatja létezésének vitathatatlan értelmét. A hazafias értelem három fő megkülönböztető témának a fizikai világra való kivetítéséből áll.

Elsőként meg kell határozni azt a jellegzetes teret, amelyet „szülőhazának” hívnak:

Ahol látod az Alzettet folyni lassan
és a Sura vad játékait,
ahol szőlőskertek nőnek dúsan

a Mosel partjain... (6)

Boldog hazád partjait csókolgatja
az óceán, szerető zsongását hallhatod. (16)

Hol van otthonom, ó, hol?
Folyók zúgnak a réten át,
Sziklák között illatos fenyő nyújtja ágait,
Gyümölcsösök tavaszi sugárban
Idézik a paradicsom álmait. (19)

Mindennapos természeti látványok, úgy mint folyók, hegyek, síkságok, tengerpart és fenyőfák magasztos nemzeti jelleget öltenek egyszerűen azáltal, hogy belekerülnek a himnusz szövegébe. Ha a gondolattársítás megtörtént, a táj ismerőssé, sőt jellegzetessé válik. Az ország pusztá földrajzi leírása a legtöbb himnusz szövegében azzal az eredménnyel jár, hogy erősödik a haza iránti érzelmi kapcsolat. Gyakran az ország neve is földrajzi eredetű. Az országnév-adás két típusa dominál. Az egyik az, amikor a nevet az a nemzetcsoporthoz adta, amelyik éppen ezáltal formál jogot arra, hogy az országot lakja:

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel... (21)

Más esetben a csoport egyszerűen a földrajzi elnevezést használja országnévként:

Itáliai testvérek,
Itália ébred... (15)

Az eredmény mindkét esetben ugyanaz: a földet azonosítva a csoport nevével, vagy a csoportot azonosítva a föld nevével egyaránt hozzájárul ahhoz, hogy eltérhetetlen kapcsolat alakuljon ki a fizikai tér és annak lakosai között, azt sugallva, hogy nincs más földrajzi alternatíva. A tájjal való kapcsolat gyakoribb a nyugat-európai nemzeti himnuszokban, viszont a föld és az azon élő nép közötti felismerhető kapcsolat egyformán gyakori mind a nyugat-európai, mind a kelet-európai nemzetek himnuszszövegében.

Az idő felruházhat nemzeti tartalommal történelmi eseményeket is, melyek elbeszélő keretet teremtenek ahhoz, hogy kialakuljon a nemzet, mint gyűjtőfogalom, s beágyazódjék a múlt jelen jövő egymásutánjába. Egyes himnuszok ragaszkodnak az örökkévalósághoz, feltételezve, hogy az illető nemzet mindig is létezett, és nincs olyan ok, ami miatt ez a lét ne folytatódhatna. Az örökkévalóság szöges ellentétben áll az egyén halandóságának általános tapasztalatával. Az erre vonatkozó célzás kedvező körülményeket teremt ahhoz, hogy a hazafiak elfogadják a halhatatlanságnak ezt az ígértét - amelyet korábban csak a vallás tudott számukra nyújtani.

Királyunk, szabadságod és jogod
Legyen halhatatlan jelkép nekünk:
Királyunk, szabadságod és jogod. (4)

Nálad minden nap annyi, mint ezer év,
Minden ezer év annyi, mint egy nap,

Az örökkévalóság virága könnyek árával
Tiszteletre méltóan elvirul.

Izland évezredei!
Izland évezredei!
Az örökkévalóság virága könnyek árával
Tiszteletre méltóan elvirul. (13)

Lengyelország nem veszett el
Mindaddig, míg élünk. (18)

A múltnak alapvetően két változata jelenik meg a legtöbb nemzeti himnusz szövegében. Ezek egyike gyakoribb, s tele van a dicsőségért és szabadságért folytatott küzdelmekkel, csatákkal, s pozitív identitástudatot kelt. A hazafiak mindig készek követni győzedelmes ősapáik útját, különösen, ha nem ismerik a veszteségeket és veszélyeket, melyekkel ez jár.

Trónod a múlt nagy napjainak emléke tartja,
Mikor világszerte ismert volt a hősiesség jutalma,
Nevedhez, tudom, hű vagy ma is, mint rég,
Óh, élni és halni Svédországban szeretnék! (11)

Emlékeink ködéből
Óh, szülőföld, halljuk itt
Nagy ősapáink hangjait,
Vezessen az
Győzelemre, harcra,
Földön s tengeren diadalra!
Fegyverbe! Szülőföldünkért vonulva
Ellenséges fegyverek ellen dacolva! (16)

Kevésbé gyakori az a változat, amely a múlt szenvedésein és terhén építkezve vezet el a jelen ünnepi pillanataihoz. Az efféle történetek legjellemzőbb elemei a könny, szerencsétlenség, vér, szeretteink elvesztése.

Harcosok vagyunk, kiknek élete
Írországnak van szentelve. (2)

Norvég, bárhol állj a vártán,
Adj Istenednek hálát, kinek akaratán
Hatalma vitte véghez - legsötétebb órán
E föld megszabadítását.
Amiért anyáink könnye hullt,
S apáink vére folyt,
Isten kegyelméből
Mégis győzött igazunk! (12)

Hej, szlávok! Él még nagyapáink szava,
Míg fiai szíve dobbanása a nép java,
Él a szlávok szelleme, addig hiába fenyeget

A pokol mélye, s villám tüze nem gyújtja meg a felleget. (23)

Egyes szövegek a múlt szerencsétlenségein boronganak, mások visszasírják a régi dicsőséget, de a jövőt mindig fényesnek festik!

Ó, Franciaország, szent, halhatatlan szeretet,
Jogos bosszú fegyvere nyújt támaszt és vezet.
Védőid harcolnak, oldalukon a szabadsággal,
Halált megvető bátorsággal.
Fiad győztesen áll,
Ha a zászló magasra száll;
Haldokló ellenség ámulva áll,
Ha dicső győzelmi zászlód magasra száll!
Hajrá, fegyverbe hát, álljunk hadrendbe mind!
Fel, mind, hogy garázda szolgavér áztassa földjeink! (3)

A bimbóban bűvő virágok kibontják
Szirmukat, ha elmúlt a tél,
Szeretetünk örök tüzén fakad számodra üdv, remény.
Örömd és reményed akkor majd szárnyal
Magasba, mint ajkunkon a győztes harci dal. (14)

Egyes nemzeteknek fel kell ébredniük, mielőtt a francia, olasz, szlovák példát követve a fényes jövőhöz vezető útra lépnek:

Fel, Franciaország fiai, dicsőségre ébredjétek! Fel, mind!
Halljátok, mit milliók követelnek, hogy ébredjétek!(3)

Olaszok, testvérek,
Itália ébred! (15)

Álljunk meg, véreink, hisz virradatra ébredünk. (20)

Amikor az eredetileg semleges tér és idő fizikai dimenziói áttevődnek egy konkrét társadalmi környezetre, és a haza és a nemzet történelme középpontba kerül, készen áll a színtér a szereplők számára, akiknek fő jellemvonásuk - a szövegek szerint - a múlhatatlan szeretet országuk és nemzetük iránt. Hűségüket és áldozatkészségüket alkalmasint fel is nagyítják. Bár tulajdonképpen nincs egyetlen olyan európai nemzeti himnusz sem, amelyben ne szerepelhetne a „földi paradicsom”, a „történelem” és a „nép” a nemzetfogalom szemantikus egységébe ágyazva, mégsem teljes azoknak a fogalmaknak a felsorolása, amelyek motiválásra alkalmas üzenetet hordoznak. A térben és időben létező nemzetről szerzett pozitív benyomást erősíti, ha a himnuszszövegben szerepeltetnek olyan alapvető emberi értékeket, melyek különleges érvül szolgálhatnak, ha arra a kérdésre akarunk választ adni, hogy: „miért tekintsem olyan becsesnek mindazt, amit ez a szöveg kijelent?”

Értékek

Az értékek elemzése pszichológiai, politikai, katonai, esztétikai, mindennapi és nemzetközi vonatkozásokat hoz napvilágra a hazaszeretet lehetséges indokaiként. A főbb politikai értékek, úgymint az igazság, szabadság, nemzeti egység, gyakran

előfordulnak a szövegekben. Ezek megérdemlik, hogy értük életét áldozza a honpolgár.

...őrizz meg őt,
Hogy védje törvényeink... (1)

Megesküdvén, hogy többé már se szolgát
Nem táplál e föld, se despotát. (2)

Egység, igazság, szabadság,
áldjon német szép hazánk! (8)

S most mind ki a gátra!
Életre-halálra
mert hí a haza, Itália! (15)

A természet, a hegyek, az ég, a rét vagy az óceán a nemzeti vagyon része: a himnuszok szövegeiben a haza és a természet szeretete egybeforr.

Észak, te szabad, te vidám, te öreg,
vad szirtek övezte, néma, drága!
Köszöntöm eged, napod, zöldjeidet!
Köszöntelek, Föld legkedvesebb hazája,... (11)

Ez a csodaszép ország,
E cseh föld az én hazám,
A cseh föld az én hazám! (19)

A nemzeti himnuszok kétségtelenül olyan hősokeket keltenek életre, akik az emberi faj bátor, kitartó, erős lelkű, szilárd és állhatatos képviselői.

Állt Krisztián árboc alatt,
Köd, füst körül;
A kardja merre elhaladt,
Gót vért hasadt, gót vér fakadt.
Gót gálya süllyedt perc alatt,
Köd, füst körül.
„Fuss! - zengte - fuss honod felé,
Jaj, ki a dán király elé,
Jaj, ki a dán király elé kerül!” (10)

Te büszke nép, tenger hőse,
Te bátrak híres nemzete,
Talpra most, harcok erőse,
Portugália fénye, te! (16)

S hellének szent porából
újra fölszárnyal neved. (17)

Jöjj, jöjj, Dabrowski,

Olasz földről te hozz ki,
Véled meg sem állnánk,
Lengyel népünk vár ránk. (18)

Érted, áldott nemzetünk,
sok vitéz hő vére hullt! (25)

Ki éltét adja a csatában,
nem hervad homlokán babér,
mert áldják őt haló porában,
s a neve szent, örökké él. (26)

E hősök politikai világát a szabadság, a törvény és a nemzeti egység uralja, kapcsolatot teremtve köztük és azon hazafiak között, akik kevéssé készek vagy alkalmasak arra, hogy maguk is hőssé váljanak. Nem csoda, hogy az ilyen értékek jegyében vívott csaták emléke tele van katonai győzelmekkel - noha a dicsőséget néha a jó szerencse (is) segítette -, a motiváció hatékonyságát növelendő, amely hősiességből, idealizmusból és katonai sikerekből táplálkozik. Egyes szövegek a táj rendkívüli szépségét hangsúlyozzák, ahol a nagyszerű cselekedetek történtek. Békés időszakokban a boldogság, jólét, bizalom, hűség, öröm és a munka az, amelyet vezérlő értéként a nemzet elé állítanak, melynek tagjai feltehetően többnyire életük nagy részét hétköznapi emberként élik le.

...hol száz templom néz a tájra,
a dolgos élet vár reánk;
szívvel, ésszel áldott néped
alkot, épít, áhít szépet,
boldog hírű Ausztriánk...

.....
Szent reményről zeng a szánk!
Érted munkál lelkünk, testünk,
halld hát hívő hűségünk,
hőn imádott Ausztriánk! (9)

A haza nagyobb dicsőségére
Ellenségeinket harcban törjük össze. (22)

Hogy a himnusz pozitív nemzetképe még ellenállhatatlanabb legyen, némelyik szöveg úgy állítja be, mintha az más nemzetek vagy az egész világ véleményét fejezné ki.

Száz viszályban küzdve bátran
A kontinens közepében,
Erős szíveként dobbanva
Teljesíti küldetését
Sok vészt látott Ausztria. (9)

Lobogjon zászlód, a győztes,
Ne vessen rá a fényes ég,
Zengd Európának s a Földnek:

Portugália nincs veszve még! (16)

Őseink száz híres tettét
tudja már a nagyvilág,
és e hős hír nem csak emlék:
tettre buzdít, küzdj tovább! (22)

A himnuszok nemzeti jelképül szolgáló szövegeit túlnyomórészt a pozitív értékek uralják, nem sok hely marad bennük bárminek, ami akár egyértelmű, akár közvetett bírálatot tartalmaz.⁷ Ha egyáltalán valami megzavarja a nemzet abszolút tökéletességéről alkotott képet, az olyan forrásból származik, amely összeegyeztethetetlen a nemzeti egység és szolidaritás általános alapelveivel. Ellenkezőleg: határozottan a nemzet szellemétől függetlennek kell tekinteni, mint amilyen a balszerencse és az idegen elnyomás. Az árulók csak ritkán szereplői a nemzeti drámáknak, és átkozottak, ha mégis megjelennek.

Norvég, bárhol állj a vártán,
Adj Istenednek hálát, kinek akaratán
Hatalma vitte véghez legsötétebb órán
E föld megszabadítását.
Amiért anyáink könnye hullt,
S apáink vére folyt,
Isten kegyelméből
Mégis győzött igazunk. (12)

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel.
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
M megbűnhődte már e nép
A múltat s jövőt! (21)

Most fújjon el a szél mindent fejünk fölül,
Recsegjen a bérc, törjön a tölgy, rengjen a föld,
Szilárdan állunk, mint a szikla;
Átkozott legyen hazánk elárulója! (23)

Nem retteg szívünk, bármi jó,
Mitőlünk függ az ír jövő,
S bár ágyú szól és puskacső,
Vígán zeng a katonadal! (2)

A nyugat-európai nemzeti himnuszok gyakrabban hivatkoznak politikai értékekre, mint a kelet-európaiak, és nagyobb hangsúlyt helyeznek az ellenség, főleg a külső ellenség fölött aratott győzelemre. A balszerencse és árulás valamivel gyakrabban fordul elő a kelet-európai nemzeti himnuszok szövegeiben, mint a nyugatiakban.

Úgy tűnik, Isten fontosabb szerepet tölt be a nyugat-európai nemzetek életében, mint a kelet-európaiakéban. Tizenhat nyugat-európai nemzet himnusza közül hét

kifejezetten hangsúlyozza az isteni jelenlétet és annak hatását az ország sorsára. Kelet-Európában a magyarok és a horvátok fohászodnak Isten áldásáért.

Óvd, Isten, óvd meg őt,
felséges jótevőnk,
óvd, Isten, őt...
Bízón néz Rád e nép:
ne vesszen el! (1)

Pajzsom és bizodalمام
Te légy, Úristenem,
Támaszom szakadatlan,
S ne hagyj el már sosem... (5)

Ha felpiroslik a hajnali ég,
Sugárát felettünk szórja szét,
Te, óh, Uram, jelenj meg fényében,
Mikor az Alpok csúcsán a fény kigyúl,
Istenhez imádkozz jámborul,
Érezve és megértve, hogy itt,
Hazánk földjén él az Úr! (7)

Apáink régi dicsőségét
Adja Isten, s élj örökké! (24)

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel... (21)

A nyelvezet

A nemzeti himnuszok nyelvi formája inkább közösségi, semmint egyéni előadásra utal. Némelyik himnusz tulajdonképpen ima, de tekintettel a bennük megfogalmazott témákra és értékekre, teljes félreértés lenne magányosan elsuttogni őket. Legtöbb szöveg kifejezetten az éneklők többes számára utal a „mi” és a „minket” személyes névmás használatával.

Hősök vagyunk, s harci tét Írország;
Sok társunk jött az óceánon át,
Megesküdvén, hogy többé már se szolgát
Nem táplál e föld, se despotát.
Nem retteg szívünk, bármi jó,
Mitőlünk függ az ír jövő,
S bár ágyú szól és puskacső,
Vígán zeng a katonadal. (2)

A szövegek egyáltalán nem kínálnak lehetőséget arra, hogy a „mi” fogalmából bárkit ki lehessen zárni. Azokkal az elméletekkel szemben, amelyek etnocentrizmus és nacionalizmus kapcsolódására épülnek, a himnuszok szövege erős készséget mutat arra, hogy mindenkit be kell fogadni, aki a csoporthoz kíván tartozni. Az az irányvonal, amely bárkit hajlandó bevonni a nemzeti közösségbe, fontos tényező a modern nemzet asszimiláló erejének igazolásában. Ennek következtében úgy tűnik, a

nemzeti himnusz alkalmas eszköz arra, hogy homogenizálja azokat, akik önként kívánnak a nemzet tagjává válni, függetlenül attól, hogy identitásuk melyik alternatíván alapul.

Egyes nemzeti himnuszokban névtelen személy szólítja meg vagy jeleníti meg a nemzetet, mint csoportot. Arra is akad példa, hogy a megszólított vagy leírt nemzetcsoportba bárki beletartozhat, aki csatlakozni kíván hozzá, például a feleség (aki idegen is lehet).

Ritka kivételnek számít az olyan himnusz, amelyik lírai eszközökkel, egyes szám első személyben szólaltat meg egy-egy híres történelmi személyiséget:

Nassaui Vilmos vagyok,
Német vér az enyém,
Hazám biztos, hű pajzsa
Maradok holtig én;
Mint szabad, sérthetetlen
Oráni úr, kivált
mindenkoron tiszteltem
a nagy spanyol királyt. (5)

Kollektív nárcizmus

Látván az európai nemzetek himnuszaiban megjelenő öndicséret példáit, amelyeket semmiképpen nem lehet a modern kor termékeinek tekinteni, hiszen a felvilágosodás idején keletkeztek, akaratlanul is hivatkoznunk kell Sumner etnocentrikus világnézetére: „Az etnocentrizmus annak a szemléletnek a szakkifejezése, amelyben az egyén számára saját csoportja mindennek a középpontja, s minden egyebet ehhez mér, ennek alapján rangsorol. A népszokások megfelelnek ennek, amennyiben felölelik mind a belső, mind a külső viszonylatokat. Minden csoport táplálja büszkeségét és hiúságát, azzal kérkedik, hogy felsőbbrendű, felmagasztalja saját istenségeit, és megvetően tekint a kívülállókra.”⁸

Az etnocentrizmus-szindróma ismereti szemszögének és a nemzeti himnuszok szövegében megtestesülő rózsaszínű világnak a gondos összehasonlítása fontos ellentmondásokat tár föl a kétféle hiedelemrendszer között. Először is itt a csoporttagság problémája. Sumner szerint a csoport tagjai és a kívülállók, illetve a különböző csoportok közötti megkülönböztetésnek rokonsági alapja van. Más csoportok tagjai idegenek, akiknek ősei hadat viseltek az illető csoport tagjainak ősei ellen. A modern nemzetek polgárait - akár van saját államuk vagy kulturális örökségük, akár nincs - közös állam nélkül nem lehet közös ősök leszármazottainak tekinteni. Ez lehetséges, bár a tagság feltételeit a nemzeti himnuszok szövegei lazán kezelik.

Továbbá uralkodhatnak harcias hagyományok, kísérhetnek múltbeli ellenségeskedések emlékei a nemzetek közötti viszonyban, de ezeket nem lehet az ősi csoportok közti háborúkkal és csatározásokkal azonosítani. Bár ellenségre vonatkozó utalások gyakran előfordulnak a nemzeti himnuszokban, ezek mindig ideológiaiak. Ezért tulajdonítja a himnuszszöveg a legnagyobb értéket a szabadságnak. További értékekre - mint jólét, siker, boldogság, öröm, természeti szépség és hősiesség - szintén gyakran találunk példát a nemzeti himnuszok szövegeiben - egyedi elvárást fogalmaznak meg mélyen a kollektív keretbe, a nemzeti ideológiába, eszménybe ágyazva.

Az a népcsoport, amely jelentésbelileg nemzetté alakul, valóban jobban hasonlít egy elképzelt közösségre, mint eredeti etnocentrikus jelek alapján kialakult

csoportosulásra. De ha a nemzeti közösség csak képzeletbeli, hogyan indíthatja tagjait öndicsőítésre? Hogyan táplálhatja a himnusz a nemzeti büszkeséget, és hogyan vezethet mindez a nemzeti öntudat olyan szélsőséges formáihoz, melyek tele vannak megvetéssel és ellenségeskedéssel az idegenekkel szemben?

E kérdésre a válasz abban a figyelemre méltó hasonlóságban keresendő, amely a himnuszokban kifejezésre jutó kollektív öntudat szerkezete és a modern egyéniségkép között fennáll. Az előbbi hatalmát az utóbbi fölött a valóságban az azonnali tapasztalat hiányával magyarázhatjuk, ami a csoport tagjaiban a biztonság és a rendszeresség érzését kelti. Az embereket a modern élet elszakította gyökereiktől, csak magukra számíthatnak. A korlátlan magabiztosság azonban nárcizmust szül, amelyet a modern társadalom deviáns magatartásnak tekint. Freud megfigyelése szerint a patológiás magatartás megszűnik deviáns lenni, ha kollektíven gyakorolják. Az önmagával szemben elnéző nacionalista identitás dicsekvő világa következőképpen hozzásegítheti az egyént ahhoz, hogy megszabaduljon túlzott önimádatától, és másfelé irányítsa azt. Ez a törvényes dolog: a nemzet.

A jelenlegi európai nacionalista konfliktusok fényében kísért az a hiedelem, hogy az etnikai központú tünet-együttes még nem halt ki egészen. Valószínűleg igaza van C. G. Jungnak, amikor azt állítja, hogy az emberek magukkal cipelik a kollektív tudatot, amelyet az ősök szellemei kísértének, akik örömmel látják, ha utódaik folytatják a harcot, segítenek nekik ölni, rabolni és szorgosorba juttatni a kívülállókat. Mindemellett nem sok bizonyíték van arra, hogy a nemzeti himnuszok szövegei sokat tehetnének ebben az ügyben.

Fordította: Hankó Lenke

JEGYZETEK

- 1 Különböző szerzők kétfajta ellenvéleménnyel érvelnek a nemzet történelmi, kulturális, szociológiai, politikai, pszichológiai és földrajzi felfogása ellen, és gyakran fogalmazzák meg értékbeli ellentétet a demokratikus és az önkényuralmi nacionalizmus között. A nemzetet azonban csak politikai eredetű szervezetek lehet tekinteni mindenféle értékítélet nélkül. Anderson hangsúlyozza a kulturális erők által befolyásolt elképzelések szerepét. A nemzeté válás szociológiai elemeit tárgyalja: Deutsch, Weber és Hroch.
A nemzettudatot, mint irracionális csoportöntudati formát említik a nemzeti identitásról szóló pszicho-analitikai írások. A nemzeti identitást, mint az irracionális csoport-öntudat megvalósulását vitatták ez utóbbiak. Nem számít, hogy a nemzeti öntudatot hogyan mutatták be a korábbi irodalomban, legújabbban ez a tárgya a poszt-kolonizáció és a feminizmus perspektívájából a leépülés, szétesés jelenségét vizsgáló írásoknak. A nacionalizmust a postszocializmus viszonylatában tárgyalja Michael Kennedy és Katherine Verdery.
- 2 Erőfeszítéseket tesznek világszerte, de főleg Európában arra, hogy érvényes és megbízható adatokat gyűjtsenek a nemzeti identitás megnyilvánulásainak jelenlegi helyzetével kapcsolatban.
- 3 Hobsbawm, E.: *Mass-Producing Traditions: Europe, 1870-1914*. In: Hobsbawm, E.-Ranger, T. Eds.: *The Invention of Tradition*. Cambridge University Press 1983. 263-307. (Magyarul: *Tömeges hagyománytermelés: Európa 1870-1914*. In: *Hagyomány és hagyományalkotás*. Tanulmánygyűjtemény. Szerk.: Hofer Tamás-Niedermüller Péter. Budapest 1987. 127-197.)
- 4 Scioles, P. A.: *„God Save the quenn”: The History and Romance of the World's First National Anthem*. London 1954.
- 5 Hankiss E.: *Diagnózisok*. Budapest, Magvető 1983.
- 6 Jelenleg 27 nemzeti himnusz szövege áll rendelkezésünkre. (Reed, W. L. - Bristow, M. J. Eds.: *National Anthems of the World*. London, Blandford Press 1987.) A spanyol (?) himnusznak nincs szövege. Földrajzi elhelyezkedés szerint az országokat két csoportba soroltuk. A nyugat-európai csoportba a következők kerültek: Nagy-Britannia, Írország, Franciaország, Belgium, Hollandia, Luxemburg, Svájc, Németország, Ausztria, Dánia, Svédország, Norvégia, Izland, Finnország, Olaszország, Portugália. A kelet-európaiba: Görögország, Lengyelország, Cseh Köztársaság, Szlovákia, Magyarország, Románia, Jugoszlávia, Bulgária, Albánia, Szlovénia, Horvátország, Litvánia, Lettország, Észtország, Ukrajna, Belorusszia és Oroszország himnusának szövege nem áll

rendelkezésünkre angolul. A főszövegben felhasznált idézetek igyekeznek szöveg- és gondolathűen visszaadni a részleteket. A Függelékben szerepelnek magyar nyelvű műfordítások is, melyek egy kiadatlan gyűjteményből származnak. A himnuszszövegeket fordították: Ács Károly (23); Bán Aladár (14); Csordás Gábor (18); F. Nagy László (19, 20); Gáldi László (17); Hankóné Főrizz Lenke (1, 2, 4, 6, 11, 24, 27); Hárs Emő (1, 2, 3, 4, 6); Jankovich Ferenc (3); Jánosy István (10, 11, 12, 13); Majtényi Zoltán (5, 8, 9, 25); Raics István (8); Rónai MihályAndrás (15); Schötz István (26); Szabó Miklós (22); Tótfalusi István (7, 10, 11, 16).

7 Nincs sok helye az iróniának sem. Vajon hány görög fogadná el, például, nemzeti himnuszul az alábbi szöveget, amely téma- és értékválasztásával igazán indokolhatná ezt:

Dicsőség azoknak, kik életük során
Kijelölték és őrizték a Themopülit,
Sose árulták el az igazat,
És minden tettükben kitartottak,
De szánalmat és részvétet mutattak,
És kis dolgokban is kitartottak,
Mindig segítve, amennyit tudtak;
Mindig igazat szólva,
Az elesettet mégsem gyűlölve soha.
De még több dicsőség jár azoknak,
Kik előre látták (és milyen sokak),
Hogy a végén Ephialtisz közeleg,
S végül is áttörnek a médek. (Themopüli)

[Ephialtisz volt az a görög áruló, aki a médek csapatát (Kr.e. a perzsa hadsereg) egy hegyi ösvényen vezette, hogy hátra támadja a görögöket]. Kavafy, C. P.: Collected Poems (Összegyűjtött versek).

Ford.: E. Keeley és Ph. Sherrand. Princeton, Princeton University Press 15.

8 Sumner, W. G.: Folkways. 1906. Magyarul: Népszokások. Budapest, Gondolat 1978. 38.

FÜGGELÉK

Az elemzésben szereplő nemzeti himnuszok szövege

1 Nagy-Britannia

Isten óvja kegyes királynőnket,
Sokáig éljen nemes királynőnk,
Óvd, Isten, őt!
Vezesd őt győzelemre,
Boldogságra, dicsőségre,
Uralkodhasson felettünk sokáig,
Őrizd meg őt!

Ég Ura, kelj fel mellette,
Szórd szét ellenségeit,
Bukjon el, ki ellene
Támadni mer,
Leplezd le gaz cselét,
Bízva néz rád e nép:
Isten őrizzen mindannyiunkat!

Úrnőnkre bőven ontsd
Az összes földi jót,
Sokáig uralkodhassék felettünk
És védje törvényeink,
Hogy örökké énekelhessük
Szívből és szóval:
Isten, óvd meg őt!

2 Írország

Katonák vagyunk, életünk áldozzuk Írországért;
Sok társunk jött az óceánokon át,
Megesküdvén, hogy többé már se szolgát
Nem táplál e föld, se despotát.
Nem retteg szívünk, bármi jó,
Mitőlünk függ az ír jövő,
S bár ágyú szól és puskacső,
Vígán zeng a harci dal.

3 Franciaország

Fel, bajnok nép, a haza szólít,
dicső napokra ébredünk:
az önkény véres lobogóit
csatákba küldik ellenünk.
Nem halljátok, a messzeségből
mint harsog az ádáz sereg?
Megölni hitvest, gyermeket
a házi tűzhelyünk felé tör.
Fegyverbe, honfiak, álljunk hadrendbe mind!
Fel, mind, hogy szolgavér áztassa földjeink!

Hazaszeretet égi lángja,
vezérelj bosszuló karunk!
Szabadság, szabadság, te drága,
Fogd pártunk, míg oltalmazunk!
Szegődjék férfias szavadra
zászlóinkhoz a győzelem;
ámuljon dicsőségeden
az ellenség, lelkét kiadva!
Fegyverbe, honfiak, álljunk hadrendbe mind!
Fel, mind, hogy szolgavér áztassa földjeink!

4 Belgium

Ó, nemes Belgium, drága anyánk,
Szívünket és fegyverünket áldozzuk érted.
Neked ajánljuk életünk és vérünk,
Hogy örökké élj!
Élj nagy, dicső jövőben,
Egységben, mely örökké tart,
Legyen halhatatlan jelképpé
Királyunk, szabadságod és jogod,
Legyen halhatatlan jelkép nekünk:
Királyunk, szabadságod és jogod!

5 Hollandia

Nassaui Vilmos vagyok,
Német vér az enyém,
Hazám biztos hű pajzsa
Maradok holtig én;
Mint szabad, sérthetetlen
Oráni úr, kivált
Mindenkor tiszteltem
A nagy spanyol királyt.

Pajzsom és bizodalمام
Te légy, úristenem,
Támaszom szakadatlan,

S ne hagyj el már sosem;
Hogy minden órán jámbor,
Lelkes szolgád legyek,
Úzzem a zsarnokságot,
Mely rontja szívemet.

6 Luxemburg

Ahol látod az Alzettet folyni lassan
és a Sura vad játékait,
ahol szőlőskertek nőnek dúsan
a Mosel partjain,
ott fekszik hazánk, s érte köszönetünk
Istennek jár ott felettünk.
Mienk az: szülőhazánk,
íránta első helyen áll szeretetünk.

Ó, Atyánk az égben, hatalmas kezed
országokat dönt vagy teremt,
védd a luxemburgi földet,
idegen járomtól, bajtól minket,
Isteni arany szabadságot adj,
mint rég, s most is velünk maradj!
A szabadság napja dicsőségben ragyogjon
most és örökké országunk fölött.

7 Svájc

Hajnalban, ha látlak én,
Fényözönben állsz elém,
Én hazám, te büszke kép, drága szép!
Alpok csúcsán, ha a fény gyúl,
Svájci szív, imára indulj!
Sejti szívünk jámborul:
Itt, e földön él az Úr!
Itt, hazánknak földjén él az Úr!

Est felé, ha látlak én,
Csillagárban tűnsz elém,
Ó, te áldott földdarab, szép s szabad!
Fönn a Fényes égi tájon
Száll sok tiszta, boldog álmom,
Sejti szívünk jámborul:
Itt, e földön él az Úr!
Itt, hazánknak földjén él az Úr!

Hogyha ködben látlak én,
Fellegekből intsz felém,
Ó, te mindenekfölött szép s örök!
Légi ábrák tömkelegén
Áttör majd a tiszta napfény,
Sejti szívünk jámborul:
Itt, e földön él az Úr,
Itt, hazánknak földjén él az Úr!

8 Németország

Egység, igazság, szabadság,
áldjon német szép hazánk!
Testvérként küzd buzgón érted

testünk, lelkünk egyaránt!
Egység, igazság, szabadság,
áldást, üdvöt hoz majd ránk!
Szökkenj szárba fénypompádban,
Szökkenj szárba, szép Hazánk!

9 Ausztria

Büszke bérc, völgy, vizek árja,
hol száz templom néz a tájra,
a dolgos élet vár reánk;
szívvel, ésszel áldott néped
alkot, épít, áhít szépet,
boldog hírű Ausztriánk!

Száz viszály tör, zúg az ég fenn,
mégis élsz az ős vidéken,
míg szívünkben ég a láng!
Hős apáink nyomdokában
lépj tovább, fennkölten, bátran,
sok vést látott Ausztriánk!

Bízzunk buzgón szép jövőnkben,
megjutalmaz sorsunk bőven!
Szent reményről zeng a szánk!
Érted munkál lelkünk, testünk,
halld hát hívő hűségünk,
hőn imádott Ausztriánk!

10 Dánia

Állt Krisztián árboc alatt,
Köd, füst körül;
A kardja merre elhaladt,
Gót vért hasadt, gót vér fakadt.
Gót gálya süllyedt perc alatt,
Köd, füst körül.
„Fuss! - zengte - fuss honod felé,
Jaj, ki a dán király elé,
Jaj, ki a dán király elé kerül!”

11 Svédország

Te ősi, te szabad, szirtek övezte
Észak, Szépséged és a béke szívünket fogva tartja!
Köszöntelek, te föld legszebb tája,
Napod, eged, s zöld mezők hazája!
Trónod a múlt nagy napjainak emléke tartja,
Mikor világszerte ismert volt a hősiesség jutalma,
Nevedhez, tudom, hű vagy ma is, mint rég,
Óh, élni és halni Svédországban szeretnék!

12 Norvégia

Úgy szeretjük ezt a földet
Ezer fészkel, otthonával,
Mely megtépázva is az Óceánon túl
Mindig új remény felé indul.
Szeretjük és idézzük őseinket,
Kiknek regéi, éjben és sötétben is,

új álmokat hoznak e földre itt!

Norvég, bárhol állj a vártán,
Adj Istenednek hálát, kinek akaratán,
Hatalma vitte véghez legsötétebb órán
E föld megszabadítását.
Amiért anyáink könnye hullt,
S apáink vére folyt,
Isten kegyelméből
Mégis győzött igazunk!

Igen, féltő szeretettel szeretjük
E földet, ezer fészkevel, otthonával,
Megtépázott, viharvert múlt után;
Most is készen állunk-őseink nyomdokán:
Ahogy eleink növelték hírét és javát:
Hogy megvédjük- fegyverrel is - békéjét s igazát!

13 Izland

Hazánk Istene, honunk Ura!
Csodáidban oldódik neved dicsérete!
Napok és csillagok koronád ékei,
Évmilliók szórták mindazzal teli!
Egy nap nálad: ezer év,
És minden ezer év egy nap neked!
Könnyek árával az „örök” virágát
Sunyítva az elmúlás öli meg!
Izland évezredei! Könnyek árával
Az „örök” virágot őrizték meg!

14 Finnország

Hazánk, hazánk, szülőházánk!
Zendüljön neved az ajkakon!
Nincs bérc, egekre felnyúló,
Se völgy, se part oly bájos
Sehol, mint itt, hazánkban,
Öledben, drága ősi hon.

Kinyílik egykor, érzem én,
Virágod bimbaja.
Tavasszal, hiszem,
Szeretetünkből fakad számodra
Üdv, öröm, remény.
Fennen csapong még valaha
énekünk, a mi hazánk dala!

15 Olaszország

Olaszok, testvérek,
Itália serken,
Scipio sisakját
felesatolja menten.
Győzelem istennő,
Róma szép rabnője -
koszorút e főre!

S most mind ki a gátra!
Életre-halálra -

mert hí a haza!

16 Portugália

Te büszke nép, tenger hőse,
Te bátrak híres nemzete,
Talpra most, harcok erőse,
Portugália fénye, te!
Bár emlékük ködbe halva,
Hazánk, ősi nagyjaid
Szavát halljuk újra itt:
Vezessenek ők diadalra!
Csatára, csatára!
Harcra Földön, tengeren!
Csatára, csatára!
Hazánkért harc legyen!
Nem riaszt ágyú sem, nem, nem!

Lobogjon zászlód, a győztes,
Ne vessen rá a fényes ég,
Zengd Európának s a Földnek,
Hogy hazánk nincs veszve még!
Óceán szerelme árad,
Csókolja víg partodat,
S adott új világokat
Győzelmes karod a világnak!
Csatára, csatára... stb.

Napod köszöntsd, mely ma ébred
Mosolytelibb jövőd felett;
Bántódás, ha ér ma téged,
Feltámadni ad jelet.
Izmos hajnal fénye lebben,
Anyacsókként simogat,
Mely segít s védelmet ad
A sors bántásai ellen.
Csatára, csatára... stb.

17 Görögország

Rád ismertem! Kardod éle
Büszkén jobbra-balra sújt.
Rád ismertem! Szemed fénye
Minden földet lángra gyújt!
S hellének szent porából
Újra fölszárnyal neved,
És mint egykor, úgy világol...
Szent Szabadság, üdv neked!

18 Lengyelország

Lengyelország nem veszett el
Mindent, míg élünk,
Honnan önkény kergetett el,
Karddal visszatérünk.
Jöjj, jöjj, Dabrowski,
Olasz földről te hozz ki,
Véled meg sem állnánk,
Lengyel népünk vár ránk.
Visztulánk vár és a Warta,

Lengyelek leszünk mi,
Bonaparte megmutatta,
Hogy lehet ma győzni.
Jöjj, jöjj, Dabrowski... stb.
Mint Czarniecki vívta Poznańt
Svéd seregtől hajdan,
Hajón hozta lovasságát
Megtudván, hogy baj van.
Jöjj, jöjj, Dabrowski... stb.

19 Csehország

Ott, ahol az én hazám van,
Völgyek mélyén vizek zúgnak,
Fenyves erdők súgnak-búgnak,
Illat száll a lombokon,

Földi éden ez a hon!
Csodaszép világom nékem.
Ez a cseh föld az én hazám,
Ez a cseli föld az én hazám!

20 Szlovákia

Magas-Tátránk fölött dübörög az égbolt,
Magas-Tátránk fölött dübörög az égbolt,
Álljunk meg, véreink, hisz a vész elmúlik,
Virradatra kélünk.

21 Magyarország

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Mebűnhődte már e nép
A múltat s jövőndőt!

22 Románia

Háromszínű zászlainkat
Lengesd büszke, ősi nép,
győztes célok napja virrad,
szívünk bátor tűzben ég,
győztes célok napja virrad,
szívünk bátor tűzben ég.

Őseink száz híres tettét
tudja már a nagyvilág,
és e hős hír nem csak emlék,
tette buzdít: küzdj tovább!
És e hős hír nem csak emlék,
tette buzdít: küzdj tovább!

Zászlainknak hajnalpírját
ékesíti sárga nap,
él a nép és él az ország
tengerkékszín ég alatt.

Él a nép és él az ország
tengerkékszín ég alatt.

Nép a népek tengerében
tisztelet munkát és erényt,
küzd, ha kell, de áll merészen
meg nem ingó sziklaként.
Küzd, ha kell, de áll merészen
meg nem ingó sziklaként.

Itt a munka tisztessége
győzhetetlen fegyverünk,
és e jelben győz a béke,
bárki törjön ellenünk.
És e jelben győz a béke,
bárki törjön ellenünk.

23 Jugoszlávia

Jugoszlávok! Él még nagyapáink szava
mindaddig, míg fiú szíve a népért dobog,
Él, míg él a szlávok szelleme,
s századokon át is élni fog,
a pokol mélye hiába fenyeget,
a villám tüze is hiába rettent.

Vigyen el a bura minden bajt fölülünk,
a szikla összeomlik, a tölgy törik, reng a föld,
mi állunk, mint a szirt, rendületlen;
hazánk minden árulója átkozott legyen!

24 Horvátország

Szép a mi hazánk
Oly bátor és oly dicső,
Apáink régi dicsőségét
Áldja Isten, s élj örökké!

Te vagy egyetlen dicsőségünk,
Te vagy egyetlen kincsünk,
Óh, hogy szeretjük síkjaid és völgyeid,
Hogyan szeretjük dombjaid és hegyeid.

Száva, Dráva folytatok,
Duna, el ne veszítsd erődöt,
Mély, kék tenger mondd el a világnak,
Mennyire szeretik a horvátok szülőföldjüket!

Ha mezőit napfény csókolja,
Ha tölgyeit vad szél rázza,
Ha szerettei a mennybe értek,
Szívük akkor is dobog, Horvátország, érted!

25 Bulgária

Büszkén magaslanak a Balkán csúcsai,
Lábuknál folynak a Duna habjai,
Izzik Trákia nap tüzén,
Pirin bíbor fényben dereng.
Drága szép hazánk,

Édenünk te vagy!
Dús, kies föld, bájad s erőd
örök és végtelen nagy.

Érted, áldott nemzetünk,
Sok vitéz hő vére hullt!
Földünk, önts erőt fiadba,
Fény felé visz ez az út!
Drága szép hazánk,
Édenünk te vagy!
Dús, kies föld, bájad s erőd
örök és végtelen nagy.

26 Albánia

A zászló alatt egyesülve,
egy az akarat és egy a cél;
itt eskü szálljon most az égre:
összefog mind, ki harcra kél!
A harcban csak a gyáva hátrál meg,
ha szent szabadságunk a tér
a hős szíve nem remeghet:
népéért áldozza életét.

27 Szlovénia

Isten áldása kísérjen minden népet,
mely nemcsak várja rég, de küzd is azért,
hogya föld minden lakosa megérje,
hogya háború s viszály nem uralkodik,
nem ellenség, hanem jó szomszéd lesz mindenik!

GYÖRGY CSEPELI - ANTAL ÖRKÉNY
Symbols and Ideas in the European National Anthems

This paper attempts to analyse the patterns of national self-imageries as they appear in text of national anthems. Through analysis of themes, actors, motives, values, and historical contexts we try to demonstrate the formative role of European regional differences, determined by different types of development of state and nation. Another aspect of our analyses will attempt to reveal the emotional content with a special emphasise on technics to elicit national pride and positive identification.

It is assumed that while there would be overlapping and corresponding elements in the corpus the underlying structure of discourse is determined by political motives in the case of Western European nations and cultural motives in the case of Eastern and Central European nations.

In both types individual versions are to be expected which can be explained by specific historical and cultural factors.